svensk **scenkonst**

YTTRANDE

2025-12-09

A2025/00663
Arbetsmarknadsdepartementet
a.remissvar@regeringskansliet.se
a.arm@regeringskansliet.se

Längre liv, längre arbetsliv – förlängd rätt att kvarstå i anställningen (SOU 2025:70)

Inledning

Svensk Scenkonst har beretts tillfälle att yttra sig över rubricerat betänkande och får härmed anföra följande.

Svensk Scenkonst är bransch- och arbetsgivarorganisation för hela den professionella scenkonsten. Organisationen företräder cirka 250 verksamheter inom musik, dans, teater, opera och samtida cirkus. Bland medlemmarna finns landets scenkonst-institutioner samt privata scenkonstföretag och aktörer inom den fria professionella scenkonsten. Svensk Scenkonst verkar för att det ska finnas optimala förutsättningar att producera och sprida scenkonst av högsta kvalitet i hela Sverige.

Allmänna synpunkter

Att anställningsskyddet anpassas till en ökande genomsnittlig livslängd för att uppnå det politiska målet att få fler att stanna kvar längre i arbetslivet är motiverat, trots att de faktiska förutsättningarna att kvarstå i anställning inte automatiskt följer denna utveckling. Inom vissa yrkesområden kommer stärkta omställningsinsatser krävas för att motverka ett ökat antal uppsägningar av personliga skäl.

Åldersgränsen för anställningsskyddet bör även fortsatt tydligt framgå av just lagen om anställningsskydd. Det är också viktigt att angränsande lagstiftning justeras på ett sätt så att kostnaderna för att säkerställa ett förlängt yrkesliv inte enbart förläggs till arbetsgivarna, då det skulle kunna få en kontraproduktiv effekt.

Synpunkter på betänkandets förslag och innehåll

7.1 Ett nytt begrepp, las-ålder, införs i lagstiftningen och kopplas till riktåldern för pension med ett tillägg av två år

Svensk Scenkonst tillstyrker utredningens förslag att införa las-åldern som begrepp i lagen (1982:70) om anställningsskydd (LAS), med innebörden riktåldern för pension med ett tillägg av två år. Att anställningsskyddet anpassas till en ökande genomsnittlig livslängd för att uppnå det politiska målet att få fler att stanna kvar längre i arbetslivet är motiverat, trots att de faktiska förutsättningarna att kvarstå i anställning inte automatiskt följer denna utveckling.

Svensk Scenkonst avstyrker dock förslaget att åldersgränsen för las-åldern helt ska tas bort ur lagtexten i LAS.

7.2.4 Angivande av en bestämd ålder

Svensk Scenkonst vill understryka vikten av att bestämmelser som reglerar rättigheter och skyldigheter i anställningen är tydliga, väl kända och lätta att förstå för både arbetstagare och arbetsgivare. För att det ska vara tydligt vid vilken ålder det lagstadgade anställningsskyddet för arbetstagare upphör bör det därför även fortsättningsvis uttryckas med en konkret åldersgräns i LAS.

Att det skulle krävas en följdändring av LAS varje gång riktåldern höjs är inte i sig ett skäl att avstå från att tydligt ange las-åldern i lagen. Det faktum att las-åldern enligt föreslagen koppling till riktåldern inte kommer att vara samma för alla som befinner sig i arbetskraften vid en viss tidpunkt gör dock att en lagtext som tydligt anger rätt las-ålder blir komplicerad.

Svensk Scenkonst anser att en konstruktion enligt det första alternativet i 7.2.4, kompletterad med en skrivning som klargör att las-åldern genom kopplingen till riktåldern framgent kommer att variera beroende på födelseår, vore att föredra.

I andra hand tillstyrker Svensk Scenkonst alternativ två i 7.2.4, där las-åldern för personer födda till och med 31 december 1966 anges till 69 år med hänvisning till socialförsäkringsbalken för framtida åldersgränser.

7.3 Särskild reglering vid sänkning av riktåldern

Svensk Scenkonst delar utredningens bedömning att en möjlig sänkning av las-åldern skulle innebära en minskad förutsägbarhet för såväl arbetstagare som arbetsgivare och

ett problematiskt scenario för båda. Då tillgänglig statistik enligt utredningen talar för att en sänkning av riktåldern är osannolik under en lång tid framöver, tillstyrker Svensk Scenkonst förslaget att inte införa någon begränsningsregel mot sänkning av las-åldern vid en eventuell sänkning av riktåldern.

7.4 Ändring av las-åldern efter uppnådd ålder

Svensk Scenkonst tillstyrker att den tidigare las-åldern ska fortsätta gälla för en arbetstagare som kvarstår i yrkeslivet efter att ha uppnått den då gällande las-åldern, oavsett senare höjning av las-åldern baserat på senare höjd riktålder.

7.5 Följdändringar i andra bestämmelser

Svensk Scenkonst delar utredningens bedömning att det krävs en anpassning av åldersgränserna i regelverken gällande arbetshjälpmedel, arbetsskadelivränta samt kommunala servicetjänster till den nya definitionen av las-ålder.

Mot bakgrund av de potentiellt högre kostnaderna för mindre arbetsgivare bör det förtydligas i förordningen (1991:1046) om arbetshjälpmedel att en arbetsgivare kan beviljas extra ersättning för arbetshjälpmedel för äldre arbetstagare.

8.1 Ikraftträdande

Svensk Scenkonst tillstyrker förslaget om ikraftträdande den 1 juli 2026 då nästa höjning av riktåldern bedöms ske först år 2034.

9.3.6 Konsekvenser för arbetsgivare

Svensk Scenkonst delar utredningens bedömning att fortsatta successiva höjningar av las-åldern medför ökade kostnader för arbetsgivare vad gäller såväl löner som arbetsplatsanpassning, hjälpmedel och rehabilitering. För att motverka en negativ påverkan på äldre personers generella möjligheter att bli anställda är det därför viktigt att bibehålla eller utvidga undantagen med lägre arbetsgivaravgifter för äldre arbetstagare.

9.3.7 Konsekvenser för arbetsmarknadens parter

Som konstateras i utredningen finns det inte längre någon möjlighet för arbetsmarknadens parter att i kollektivavtal reglera arbetstagares avgångsskyldighet vid viss ålder. Fortsatta höjningar av las-åldern innebär därmed ett fortsatt ökat tryck på parterna att hantera de situationer som uppstår med anledning av detta.

Svensk Scenkonst delar de refererade slutsatserna i seniordelegationens utredning om att ett förlängt arbetsliv förutsätter ökade möjligheter till yrkesmässig omställning (sid.

82). Detta gäller redan idag för olika yrkesgrupper som av fysiska skäl inte kan arbeta fram till sedvanlig pensionsålder eller las-ålder.

Från 2015 har en tidigare förordning om lägre pensionsåldrar för viss konstnärlig personal inom scenkonstområdet ersatts av ett kollektivavtal som ger omställningsstöd inom vissa åldersintervaller, med målsättningen att på detta vis säkerställa en fortsatt hög konstnärlig kvalitet inom den offentligt finansierade scenkonsten. Denna typ av lösningar kommer sannolikt bli allt viktigare för att undvika att antalet uppsägningar av personliga skäl ökar i verksamheter som inte kan anpassas fullt ut för att möta behoven hos äldre medarbetare.

9.6 Informationsinsatser

Med tanke på att storlek och resurser hos arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer skiljer sig åt väsentligt, och då regelverket även berör oorganiserade arbetstagare och arbetsgivare, är det viktigt att allmän information om förändringarna av las-åldern finns lätt tillgänglig och även aktivt sprids av de myndigheter som anses ha anknytning till frågan.

Svensk Scenkonsts kontaktperson i detta ärende är Maria Grundtman, förhandlingschef, 070-100 83 77, maria.grundtman@svenskscenkonst.se.

SVENSK SCENKONST

Birgitta Svenden
Ordförande

Mikael Brännvall
VD